Με την Αντιγόνη Σολομωνίδου Δρουσιώτου
antigoni.drousiotou@phileleftheros.com

Σημαντικός γεωπολιτικός παράγοντας η Κύπρος

ΤΟΥΛΑ ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ: *Καλό είναι να μάθουμε να είμαστε λίγο πιο προσγειωμένοι στο θέμα του φυσικού μας πλούτου*

Καλό είναι να μάθουμε να είμαστε λίγο πιο προσγειωμένοι, να έχουμε περισσότερη υπομονή γιατί αυτά τα πράγματα δεν εξελίσσονται από τη μια μέρα στην άλλη. Αυτά υποδεικνύει η πρόεδρος της Εταιρείας Υδρογονανθράκων Κύπρου και Αντιπρύτανης του ΤΕΠΑΚ για Ακαδημαϊκές Υποθέσεις, Τούλα Ονουρφίου, σημειώνοντας πως αυτή τη στιγμή δεν έχουμε τα επιβεβαιωμένα αποθέματα φυσικού αερίου που είναι ο κύριος παράγοντας για να κινηθούμε προς το χερσαίο τερματικό. Στόχος, όπως αναλύει, είναι μέσα σε έξι περίπου μήνες να έχουμε κάποια δεδομένα που θα μας επιτρέψουν να πάρουμε σημαντικές αποφάσεις κατά πόσο μπορεί να προχωρήσει σε αυτή τη φάση το χερσαίο τερματικό ή κατά πόσο πρέπει να δούμε άλλες επιλογές.

-Ενώπιον κρίσιμων διλημμάτων βρίσκεται η Κυβέρνηση, η οποία πολύ σύντομα θα πρέπει να λάβει καθοριστικές αποφάσεις για τη διαχείριση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου. Οι τελικές αποφάσεις εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες και είμαστε στη φάση που μελετούνται οι διάφορες επιλογές για να δούμε ποιες είναι οι καλύτερες για τη χώρα μας. Παράλληλα αναμένουμε τα αποτελέσματα των γεωτρήσεων που αρχίζουν τώρα, είμαστε στην τελική ευθεία για την έναρξη του προγράμματος της κοινοπραξίας ENI/KOGAS, το οποίο είναι ένα σημαντικό βήμα που θα μας δώσει πιο συγκεκριμένα αποτελέσματα για να βασίσουμε τις αποφάσεις μας.

-Αυτά τα αποτελέσματα θα κρίνουν την απόφαση για τη δημιουργία χερσαίου τερματικού; Σίγουρα, τα αποτελέσματα αυτά θα είναι ένας από τους σημαντικούς παράγοντες που θα συμβάλουν στην απόφαση για τη δημιουργία του χερσαίου τερματικού, γιατί αυτή τη στιγμή οι ποσότητες επιβεβαιωμένου φυσικού αερίου που έχουμε είναι χαμηλές.

-Πιο χαμηλές από τις προσδοκίες μας; Νομίζω ότι η σύγκριση με τις προσδοκίες δεν έχει ουσιαστική σημασία όσον αφορά στην εξέλιξη και καλό είναι να μάθουμε να είμαστε λίγο πιο προσγειωμένοι, να έχουμε περισσότερη υπομονή, γιατί αυτά τα πράγματα δεν εξελίσσονται από τη μια μέρα στην άλλη. Υπάρχουν πολύ σοβαρές εργασίες που πρέπει να γίνουν, όπως τα θέματα των αδειοδοτήσεων, του προγραμματισμού, των γεωτρήσεων. Η κάθε γεώτρηση μπορεί από μόνη της να θέλει 80 μέρες για τα βάθη που μιλούμε. Ευελπιστούμε ότι με το νέο πρόγραμμα της ENI/KOGAS θα έχουμε κάποια θετικά αποτελέσματα που θα μας βοηθήσουν στην προώθηση των επιλογών μας.

> ***Σε έξι μήνες η απόφαση για χερσαίο τερματικό ή άλλες επιλογές***

-Τι θα είναι για μας θετικό αποτέλεσμα; Ευελπιστούμε ότι μέσα από τις γεωτρήσεις που θα γίνουν τώρα θα μπορέσουμε να βρούμε επιβεβαιωμένα αποθέματα τα οποία όταν προστεθούν σε αυτά που ήδη έχουμε, να είναι αρκετά για να κάνουν βιώσιμο ένα χερσαίο τερματικό.

-Τι ποσότητα κάνει βιώσιμο ένα χερσαίο τερματικό; Περίπου άλλα τόσα από αυτά που έχουμε.

-Σας κατηγορούν ότι υπάρχει αλλαγή πλεύσης σε θέματα σχεδιασμού ενέργειας και ότι απομακρύνεται η δημιουργία τερματικού υγροποίησης φυσικού αερίου στο Βασιλικό. Ένας άνθρωπος που είναι στη βιομηχανία, ένας τεχνοκράτης, προσεγγίζει τα θέματα με διαφορετικό τρόπο. Βλέπει τα δεδομένα, τις προοπτικές, τους παράγοντες που χρειάζονται για να μπορέσει να υλοποιηθεί κάποιο έργο και αυτή τη στιγμή δεν έχουμε τα επιβεβαιωμένα αποθέματα που είναι ο κύριος παράγοντας για να κινηθούμε προς το χερσαίο τερματικό. Έχουν επισπευθεί οι προσπάθειες για γεωτρήσεις για να μπορέσουμε να φέρουμε τις αποφάσεις πιο κοντά, αλλά είναι σωστό και υπεύθυνο να εξετάζουμε κι άλλες επιλογές σε περίπτωση που δεν έχουμε τα αποτελέσματα που ευελπιστούμε.

-Ποιες είναι οι άλλες επιλογές που επεξεργάζεστε; Πέραν από τη δημιουργία ενός χερσαίου τερματικού που θεωρούμε ότι θα είναι η καλύτερη εξέλιξη στρατηγικά για τη χώρα μας, αφού θα έχει επιπρόσθετη αξία, υπάρχουν οι επιλογές αγωγού πιθανώς στην Αίγυπτο ή δημιουργία πλωτής μονάδας υγροποίησης.

-Εγκρίθηκε η συμφωνία Κύπρου-Αιγύπτου για συνεκμετάλλευση φυσικού αερίου, ο αρμόδιος Υπουργός μας πήγε Ιορδανία, Ομάν και μέσα στον Οκτώβρη στη Ρουμανία, κάνουμε ανοίγματα σε αγορές για πώληση πριν τη δημιουργία τερματικού; Στα πλαίσια των εναλλακτικών λύσεων γίνονται οι επαφές με τις χώρες με τις οποίες θα πρέπει να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για συνεργασία, να διερευνηθούν οι διάφοροι παράγοντες για να είμαστε έτοιμοι αν χρειαστεί να κινηθούμε διαφορετικά. Είναι μέσα σε αυτό το σκεπτικό που γίνονται αυτές οι επαφές.

-Μπορεί να πωλήσουμε φυσικό αέριο σύντομα, πριν την κατασκευή τερματικού; Αυτό που πρέπει πρώτα να δούμε είναι τι αποφάσεις θα ληφθούν με βάση τις εξελίξεις και τα δεδομένα που θα έχουμε μπροστά μας, αν θα κινηθούμε με το χερσαίο τερματικό. Δεν μπορείς να πωλήσεις προτού έχεις επιβεβαιωμένα κοιτάσματα και να έχεις κάνει τον σχεδιασμό σου με υποδομές, συνεργάτες κ.λπ. Όταν φτάσουμε σε αυτό το σημείο θα δούμε την πώληση φυσικού αερίου που γίνεται συνήθως με μακροχρόνια συμβόλαια.

-Το τερματικό είναι ο μοναδικός τρόπος ώστε η Κύπρος να μετατραπεί σε περιφερειακό ενεργειακό κέντρο; Το τερματικό είναι ο καλύτερος τρόπος, αν τα δεδομένα μας το επιτρέπουν, διότι δίνει περισσότερες ευκαιρίες και επιπρόσθετη αξία για τη χώρα μας. Με τη δημιουργία χερσαίου τερματικού, δημιουργούνται πολλές θέσεις εργασίας, πολλές άλλες δραστηριότητες γύρω από αυτό, μας δίνει τη δυνατότητα να συνεργαστούμε με τις γύρω χώρες που μπορεί μελλοντικά να μεταφέρουν το δικό τους φυσικό αέριο προς το δικό μας τερματικό για υγροποίηση και μετά προς πώληση. Στην περίπτωση που δεν γίνει ένα χερσαίο τερματικό πάλι υπάρχουν πολλές δυνατότητες για την Κύπρο να αποτελέσει κέντρο ενέργειας.

-Πώς μπορεί να επιτευχτεί αυτό; Αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα που διαθέτει η Κύπρος όπως τη στρατηγική της θέση σε σχέση με τα νέα γεωπολιτικά δεδομένα, το γεγονός ότι είναι η μόνη ευρωπαϊκή χώρα σε αυτή την περιοχή και τις ιστορικά καλές σχέσεις με τις γειτονικές χώρες. Επίσης η Κύπρος έχει αρκετά χαρακτηριστικά που είναι ελκυστικά σε διεθνείς εταιρείες και σε επαγγελματίες να έλθουν να δουλέψουν εδώ. Ήδη μεγάλες εταιρείες που παρέχουν υπηρεσίες στις πετρελαϊκές εταιρείες έχουν επιλέξει ως βάση τουςστην Κύπρο για να παρέχουν υπηρεσίες και στη γύρω περιοχή. Αυτό μπορούμε και πρέπει να το προωθήσουμε αφού μέσα από αυτή την κίνηση δημιουργούνται θέσεις εργασίας και μεταφορά τεχνογνωσίας προς τη χώρα μας. Ένας άλλος τομέας, στον οποίο θα πρέπει να επενδύσουμε, είναι αυτός της εκπαίδευσης, έρευνας, καινοτομίας, τεχνολογικής ανάπτυξης, αξιοποιώντας με αυτό τον τρόπο και το πλούσιο ανθρώπινο δυναμικό μας μέσα από τη δημιουργία κατάλληλων δομών και θεσμών, έτσι ώστε να δημιουργήσουμε έναν πόλο έλξης για διεθνείς εταιρείες και συνεργασίες με τη γύρω περιοχή που θα αποτελέσει έναν πυρήνα οικονομικής ανάπτυξης για τη χώρα μας.

-Η Κύπρος έχει ιστορικά καλές σχέσεις με τις γειτονικές χώρες οι οποίες μεταξύ τους μπορεί να δυσκολεύονται να επικοινωνούν. Ναι, θα μπορούσαμε να διαδραματίσουμε ένα ρόλο κεντρικό μέσα από διμερείς ή τριμερείς συμφωνίες στον τομέα των υδρογονανθράκων, διευκολύνοντας έτσι τις συνεργασίες μεταξύ γειτονικών χωρών. Ένα παράδειγμα είναι ο ρόλος μας στα θέματα ασφάλειας και προστασίας του περιβάλλοντος που αφορά όλες τις χώρες. Μέσα από το ΤΕΠΑΚ έχουμε προωθήσει ένα περιφερειακό δίκτυο συνεργασίας για να προωθήσουμε αυτά τα θέματα και σύντομα θα έχουμε μια σημαντική συνάντηση όταν θα έλθουν στην Κύπρο από όλες τις γειτονικές χώρες και διεθνείς οργανισμούς εκπρόσωποι για να εξετάσουμε θέματα συνεργασίας για ασφάλεια και προστασία του περιβάλλοντος. Με την Κύπρο να διαδραματίζει έναν κεντρικό ρόλο.

-Εν μέσω κρίσης θεωρείται σανίδα σωτηρίας η ανακάλυψη υδρογονανθράκων, ποια τα χρονοδιαγράμματα; Αρχίζει πολύ σύντομα το συγκεκριμένο πρόγραμμα γεωτρήσεων της ENI/KOGAS, θα γίνουν 4 γεωτρήσεις σε μια περίοδο περίπου 18 μηνών για να ξέρουμε τι κοιτάσματα έχουμε. Παράλληλα η TOTAL ετοιμάζεται για το δικό της πρόγραμμα γεωτρήσεων, μελετά τα δικά της σεισμογραφικά δεδομένα που είναι σε μια διαφορετική γεωλογική δομή και συνεπώς η επεξεργασία χρειάζεται περισσότερο χρόνο. Η Noble μελετά κι αυτή τα δικά της δεδομένα για πιθανή νέα γεώτρηση στο οικόπεδο 12. Στόχος είναι μέσα σε έξι περίπου μήνες να έχουμε κάποια δεδομένα που θα μας επιτρέψουν να πάρουμε σημαντικές αποφάσεις κατά πόσο μπορεί να προχωρήσει σε αυτή τη φάση το χερσαίο τερματικό ή κατά πόσο πρέπει να δούμε άλλες επιλογές. Σε έναν μακροπρόθεσμο ορίζοντα που θα υπάρχουν καλές εξελίξεις κοιτασμάτων θα μπορούσαμε να έχουμε συνδυασμό λύσεων, και χερσαίο τερματικό και πλωτές μονάδες υγροποίησης και αγωγούς, διότι η κάθε επιλογή έχει τον περιορισμό της ως προς πόσες ποσότητες μπορεί να επεξεργαστεί.

-Οι γεωπολιτικές εξελίξεις μπορεί να ανατρέψουν ανά πάσα στιγμή τα σχέδια μας; Είναι ένας παράγοντας αλλά δεν σημαίνει ότι πρέπει να μας σταματήσει από το να κάνουμε τις ενέργειες μας. Επειδή είναι μεταβαλλόμενος παράγοντας πρέπει να παρακολουθείται προσεκτικά. Στον βαθμό που μπορούμε εμείς να επηρεάσουμε κάποια πράγματα να το κάνουμε και εφόσον έχουμε καλή αντίληψη του πώς κινούνται τα γεωπολιτικά θέματα να εντοπίσουμε τις ευκαιρίες για να προωθήσουμε τα δικά μας θέματα. Εγώ ως τεχνοκράτης το βλέπω ως ένα μαθηματικό πρόβλημα που έχει διάφορους περιορισμούς που επηρεάζουν τις τελικές λύσεις και ένας από αυτούς είναι το γεωπολιτικό. Θα πρέπει επίσης να αξιοποιήσουμε κάποια γεωπολιτικά δεδομένα που δημιουργούνται τώρα και αναδεικνύουν την Κύπρο ως σημαντικό γεωπολιτικό παράγοντα.

-Το κάνουμε; Ναι το κάνουμε, οι διάφορες κινήσεις προς την Ευρώπη, προς τις γειτονικές χώρες έχουν στόχο να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για καλύτερες προοπτικές συνεργασίας, για την ανάδειξη της Κύπρου ως κέντρο για τέτοιες δραστηριότητες. Κάτι που το κάνουμε και σε άλλα επίπεδα, όπως σας είπα, μέσα από τις δραστηριότητες μας στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο με το δίκτυο συνεργασιών για τα θέματα ασφάλειας και περιβάλλοντος.

Νέα επαγγελματική κουλτούρα

-Πρόσφατα ήρθε η εταιρεία Halliburton στο ΤΕΠΑΚ και προσέφερε θέσεις σε τέσσερις αποφοίτους Μηχανικής και Τεχνολογίας για να τύχουν διεθνούς εκπαίδευσης για δύο χρόνια, με σκοπό να επανέλθουν στην κυπριακή αγορά εργασίας. Ναι, διερωτάται ο κόσμος πότε θα δει τα ωφελήματα μέσα από τους υδρογονάνθρακες. Αυτά τα πράγματα αρχίζουν σταδιακά να γίνονται, αρκετές πολύ σημαντικές εταιρείες επέλεξαν να έχουν τη βάση τους στην Κύπρο και προσβλέπουν να προσλάβουν προσωπικό από τη χώρα, να το εκπαιδεύσουν και αυτό είναι κάτι που ενθαρρύνουμε. Αποτέλεσμα των προσπαθειών μας είναι και η πρόσληψη αποφοίτων του ΤΕΠΑΚ από την Halliburton.

-Υπάρχει ενδιαφέρον στο ΤΕΠΑΚ από τους φοιτητές για θέματα ενέργειας; Γενικά υπάρχει ενδιαφέρον από τους νέους να κινηθούν προς αυτές τις κατευθύνσεις και το ενθαρρύνουμε. Πρέπει όμως να γνωρίζουμε ότι χρειάζεται χρόνος στο να εξελιχτεί η βιομηχανία στην Κύπρο. άρα είναι σημαντικό τα προγράμματα σπουδών να είναι διεθνώς αναγνωρισμένα για να τους ανοίξουν πόρτες στον διεθνή χώρο, να αποκτήσουν εμπειρία για να μπορούν να αξιοποιήσουν αργότερα τις ευκαιρίες που θα υπάρχουν στην Κύπρο. Παράλληλα υπάρχει και ένα επιπρόσθετο όφελος διότι η διεθνής πείρα θα φέρει νέα επαγγελματική κουλτούρα στην Κύπρο που θα μας βοηθήσει να αναβαθμίσουμε τον τρόπο που λειτουργούμε.

Εναλλακτική επιλογή για την Ευρώπη το κυπριακό αέριο

-Η χώρα μας δεν είναι πλέον στις προτεραιότητες του Ισραήλ; Η κάθε πλευρά εξετάζει τις δικές της επιλογές και δεδομένα. Για το Ισραήλ είμαστε μια επιλογή, αλλά όπως είδαμε κινήθηκαν με μια πρόθεση συνεργασίας προς την Αίγυπτο, δεν έγιναν ακόμη τελικές συμφωνίες, αλλά από μια τέτοια χώρα δεν αναμένουμε ότι θα βάλει όλα τα αυγά της σε ένα καλάθι. Η Κύπρος είναι μια πιο ασφαλής επιλογή και οι δικές μας προσπάθειες είναι να αναδείξουμε αυτή την επιλογή για να υπάρξει μια συνεργασία.

-Η κρίση στην Ουκρανία έχει αναδείξει το πόσο σημαντική μπορεί να είναι η Κύπρος για το φυσικό αέριο της ΕΕ; Σίγουρα αυτός ο κίνδυνος που υπάρχει με την κρίση στην Ουκρανία αναδεικνύει τη σημασία της Κύπρου ως κέντρο για την περιοχή και ως ένας παράγοντας που θα μπορέσει να προσφέρει στην ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης. Δεν θα λύσει όλο το πρόβλημα της Ευρώπης αλλά αυτό που χρειάζεται η Ευρώπη είναι να έχει εναλλακτικές επιλογές. Μια τέτοια είναι και η Κύπρος. Κάποιες από τις προσπάθειές μας ως Κυπριακή Δημοκρατία επικεντρώνονται στο να αναδείξουμε αυτό τον ρόλο προς την Ευρώπη και ευρύτερα.

-Γι' αυτό και το έντονο ενδιαφέρον των Ηνωμένων Πολιτειών; Είναι κι αυτός ένας παράγοντας διότι αναγνωρίζουν τη σημασία της Κύπρου στην ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης.

-Βέβαια κάποιοι βλέπουν καχύποπτα το ενδιαφέρον των ΗΠΑ. Όπως γνωρίζετε, η μια κοινοπραξία είναι αμερικάνικη εταιρεία, είναι κι αυτό ένας παράγοντας του ενδιαφέροντος των ΗΠΑ. Θα επαναλάβω αυτό που είπα πιο πριν, ότι θα πρέπει να αναγνωρίζουμε αυτές τις μεταβαλλόμενες γεωπολιτικές καταστάσεις. Και το τι είναι το ενδιαφέρον των διαφόρων χωρών και μεγάλων οντοτήτων όπως είναι η ΕΕ, να αξιοποιήσουμε τις θετικές προδιαθέσεις που δημιουργούνται, για να προωθήσουμε τις καλύτερες επιλογές για τη χώρα μας.

-Η Κύπρος μπορεί να γίνει ενεργειακό κέντρο χωρίς λύση του Κυπριακού; Το θέμα της λύσης του Κυπριακού το βάζω ως ένα από τους περιοριστικούς παράγοντες. Είναι εκεί, αλλά δεν σημαίνει ότι πρέπει να μας σταματήσει από το να διεκδικήσουμε, να κάνουμε τις ενέργειες μας. Είναι ένας παράγοντας που βάζει κάποιους περιορισμούς.

-Με απειλές που μπορεί κάποια στιγμή να υλοποιηθούν, ίσως τώρα να είναι πολύ νωρίς γι' αυτό περιορίζονται στο Μπαρπαρός. Έχοντας υπόψη και αυτούς τους παράγοντες εμείς θα πρέπει να έχουμε κάποια υποστήριξη από διεθνείς οντότητες, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στη σταθερότητα και να μας επιτρέψουν να αναπτύξουμε αυτή την προοπτική.

-Αληθεύει ότι η Λευκωσία έχει βολιδοσκοπηθεί από τουρκικές εταιρείες για το φυσικό αέριο; Αυτό που μπορώ να σας πω είναι ότι η ξεκάθαρη θέση της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι ότι δεν συζητούμε οποιεσδήποτε επιλογές με τουρκική εμπλοκή ή αγωγό προς την Τουρκία προτού βρεθεί λύση του Κυπριακού.

Οφείλουμε να αφήσουμε πίσω μας μια γερή βάση

-Είσαστε μέλος της συμβουλευτικής ομάδας εμπειρογνωμόνων για τους υδρογονάνθρακες, περιμένατε την προεδρία της Εταιρείας Υδρογονανθράκων Κύπρου; Δεν την περίμενα, και ήταν πολύ τιμητική η ανάθεση αυτή προς το πρόσωπο μου. Χαίρομαι που μέσα από αυτόν τον ρόλο έχω την ευκαιρία να αξιοποιήσω τη διεθνή μου εμπειρία σε αυτά τα θέματα και να συμβάλω σε έναν τόσο σημαντικό τομέα για τη χώρα μας. Επίσης χαίρομαι που η όλη ομάδα του ΔΣ της ΕΥΚ αποτελείται από αξιόλογους τεχνοκράτες με πολύ σημαντικές εμπειρίες από αυτή τη βιομηχανία και τον διεθνή χώρο. Στόχος μας ως ΔΣ είναι μέσα από σοβαρή και ομαδική εργασία να δώσουμε τις καλύτερες και πιο δυνατές βάσεις που θα δημιουργήσουν τις προοπτικές για αξιοποίηση προς όφελος της χώρας μας. Εδώ θα ήθελα να ευχαριστήσω όλα τα μέλη του ΔΣ και το προσωπικό της Εταιρείας για την άψογη συνεργασία και τις άοκνες προσπάθειες προς υλοποίηση των στόχων της Εταιρείας.

-Ποια είναι η μεγαλύτερή σας ανησυχία; Θα το αντιστρέψω λίγο. Στόχος μας είναι σε ό,τι κάνουμε να υπάρχει η ποιότητα και η λειτουργία με γνώμονα τις καλύτερες διεθνείς πρακτικές και πρότυπα που θα μας δώσουν καλύτερη βάση για να κινηθούμε προς τη σωστή κατεύθυνση. Εδώ επενδύουμε όλα τα μέλη του ΔΣ, αφιερώνοντας πάρα πολύ χρόνο και δουλεύοντας ομαδικά, διότι πιστεύουμε ότι αυτή η κουλτούρα θα έχει σταδιακά θετικό αντίκτυπο προς τη χώρα μας.

Το πρώτο φυσικό αέριο θα έλθει στην Κύπρο περίπου το 2022

-Οι πολιτικοί δέχονται τις τεχνοκρατικές σας απόψεις σας ή δέχεστε παρεμβάσεις; Η Εταιρεία Υδρογονανθράκων Κύπρου είναι εταιρεία ιδιωτικού δικαίου, με μοναδικό μέτοχο την Κυπριακή Δημοκρατία. Άρα ο μέτοχος καθορίζει το ευρύτερο πολιτικό, στρατηγικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εμείς πρέπει να κινηθούμε. Στο πλαίσιο αυτό ο ρόλος μας ως τεχνοκράτες είναι να εξετάζουμε, να μελετούμε και να προωθούμε στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τη δημιουργία προοπτικών και των καλύτερων επιλογών προς όφελος της χώρας μας.

-Το φυσικό αέριο μπορεί από ευλογία να μετατραπεί σε κατάρα; Η κακή διαχείριση έχει φανεί σε κάποιες χώρες, αντί να φέρει τα οφέλη που ανέμεναν κατέληξε σε αρνητικές καταστάσεις. Το θετικό για μας είναι ότι μπαίνουμε σε αυτό τον τομέα μετά από δεκάδες χρόνων διεθνούς εμπειρίας, υπάρχουν μαθήματα από πετυχημένες και από αποτυχημένες χώρες. Οφείλουμε να εξετάσουμε αυτή τη διεθνή εμπειρία και να αξιοποιήσουμε τις επιτυχημένες πρακτικές ούτως ώστε να δημιουργήσουμε γερές βάσεις για την αξιοποίηση των δικών μας προοπτικών.

> *Θα πρέπει να επενδύσουμε στο ανθρώπινο δυναμικό μας σε μεγαλύτερο βαθμό, τη δημιουργικότητα, την καινοτομία, έτσι ώστε να αποτελέσει έναν βασικό και βιώσιμο πυρήνα ανάπτυξης*

-Ποια κραυγαλέα λάθη άλλων χωρών πρέπει να αποφύγουμε; Ένα από τα λάθη που μπορεί να γίνουν είναι μια χώρα να επενδύσει μόνο σε αυτό τον τομέα αφήνοντας άλλους τομείς της οικονομίας να παραλύσουν. Στην αρχή θα υπάρχουν σημαντικά οικονομικά οφέλη, μετά όμως που τελειώνει αυτή η φάση, αν δεν φροντίσεις να επενδύσεις και να αφήσεις κάτι δυνατό και βιώσιμο πίσω όσον αφορά πυρήνες ανάπτυξης για την οικονομία της χώρας, τότε μπορεί να βρεθείς σε χειρότερη μοίρα από όταν ξεκίνησες. Τα γνωρίζουμε αυτά και πρέπει να κινηθούμε προς τις σωστές κατευθύνσεις.

-Κινούμαστε ή είναι πολύ νωρίς για τέτοιες σκέψεις; Αυτά τα πράγματα γίνονται σταδιακά. Υπάρχει η επίγνωση ότι είναι σημαντικό να επενδύσουμε και σε άλλους τομείς της οικονομίας ούτως ώστε να δημιουργήσουμε τις καλύτερες προοπτικές. Να ενδυναμώσουμε τη χώρα μας για να μην είναι τόσο ευάλωτη σε αλλαγές όπως αυτά που έγιναν με την οικονομική κρίση. Ιδιαίτερα θα πρέπει να επενδύσουμε στο ανθρώπινο δυναμικό μας σε μεγαλύτερο βαθμό, τη δημιουργικότητα, την καινοτομία, έτσι ώστε να αποτελέσει ένα βασικό και βιώσιμο πυρήνα ανάπτυξης.

-Πότε θα έλθει το φυσικό αέριο; Με ένα καλό σενάριο όπου υπάρχουν αρκετά επιβεβαιωμένα κοιτάσματα και θα μπορούσε να προχωρήσει το χερσαίο τερματικό, το πρώτο φυσικό αέριο θα έλθει στην Κύπρο περίπου το 2022. Δεν σημαίνει ότι η χώρα θα μείνει στάσιμη μέχρι τότε γιατί ήδη υπάρχει ενδιαφέρον από εταιρείες να έλθουν να αναπτύξουν δράση εδώ, πράγμα που ενθαρρύνουμε και που δημιουργεί σταδιακά οφέλη για τη χώρα μας.